

Državni zakonik

za

kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru.

Kos XIII. — Izdan in razposlan dne 1. februarja 1897.

Vsebina: Št. 41. Zakon o ustanovitvi družinskega fidejkomisa (poverbine) knezov Czartoryskih.

41.

Zakon z dne 16. januarja 1897. l.

**o ustanovitvi družinskega fidejkomisa (poverbine)
knezov Czartoryskih.**

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora
ukazujem takó:

§. 1.

Dovoljuje se, da se po dedičih 23. dne junija
1894. l. umrlega Vladislava kneza Czartoryskega po
meri določil temu zakonu v načrtu priložene fidej-
komisne ustanovilne listine ustanovi družinski fidej-
komis pod oznamenilom „Družinski fidejkomis
knezov Czartoryskih“.

§. 2.

Ta zakon stopi v veljavnost z dnem, katerega
se razglasi.

Izvršiti ga je naročeno Mojemu pravosodnemu
ministru.

Na Dunaju, dne 16. januarja 1897.

Franc Jožef s. r.

Badeni s. r.

Gleispach s. r.

Načrt

**ustanovilne listine za družinski fidejkomis
knezov Czartoryskih.**

Člen I.

Jaz Vladislav knez Czartoryski, sin Adama
Jurija kneza Czartoryskega in vnuk Adama Kazi-
mera kneza Czartoryskega, generala podoljskega,
odmenjujem nepreklicno za ustanovitev družinskega
majorata, oziroma družinskega fidejkomisa na pod-
stavi in po meri spiska, ki sem ga jaz posebej sestavil
in kateri je datovan z dne 24. februarja 1894. l.
v Neapolju:

a) moja v Galiciji v okolišu c. k. okrajnega gla-
varstva jaroslavelskega ležeča, v zemljiški
knjigi c. k. okrožne sodnije v Przemyślu vpisana
posestva: Siehiawa (zemljiškoknjižni vložek
številka 722), Krasne (zemljiškoknjižni vložek
številka 738), Adamówka (zemljiškoknjižni
vložek številka 698), Słoboda (zemljiškoknjižni
vložek številka 736), Dobcza (zemljiškoknjižni
vložek številka 1139), Dąbrowica (zemljiško-
knjižni vložek številka 1151), Rudka (zemljiško-
knjižni vložek številka 1152), Majdan (zemljiško-
knjižni vložek številka 1163), Dobra (zemljiško-
knjižni vložek številka 1206), Cieplice (zem-
ljiškoknjižni vložek številka 1215);

b) moja prav tako v Galiciji v okolišu c. k. okraj-
nega glavarstva sanoškega ležeča, v zemljiški
knjigi c. k. okrožne sodnije v Sanoku vpisana
posestva:

Besko (zemljiškoknjižni vložek številka 525), Milcza (zemljiškoknjižni vložek številka 826 stara, 244 nova), Jasiel ali Jasien (zemljiškoknjižni vložek številka 437), Moszczaniec (zemljiškoknjižni vložek številka 439), Moszczaniec wójtostwo adwokacie (zemljiškoknjižni vložek številka 440), Puławy (zemljiškoknjižni vložek številka 529), Puławy wójtostwo adwokacie (zemljiškoknjižni vložek številka 530), Surowica (zemljiškoknjižni vložek številka 548);

- c) v Sieniawi v zemljiški knjigi c. k. zemljiškoknjižnega urada v Sieniawi vpisane nepremičnine kot zemljiškoknjižni vložek številka 284, 527 in 528;
- d) v Krakovu pod popisno št. 313 in 315 v mestnem delu I. ležeče, v zemljiški knjigi c. k. deželne sodnije v Krakovu imenoma v zemljiškoknjižnih vložkih številka 300 in 302 vpisane nepremičnine;
- e) tiskovine in rokopise, slike, reze in kipe, starine, zbirke umetnih in zgodovinskih predmetov, ki so nameščene v Krakovu v nepremičninah pod popisno št. 313, 315 in 316 v mestnem delu I. pod naslovom „Knezov Czartoryskih muzej“ ter so zaznamovane v zapisnikih, sestavljenih z odlokom c. k. za mesto delegovane okrajne sodnije v Krakovu z dne 24. aprila 1889. l., št. 13876; naposled
- f) v zgoraj omenjenem spisku navedene vrednostne papirje v nominalnem znesku 850.000 gl. avstrijske vrednote.

Ta tukaj navedena premična in nepremična imovina bo v bodoče neprodajno posestvo, katero imeti in rabiti bo imela pravico samo tista oseba, katera je v to poklicana po pričujoči ustanovilni listini.

Člen II.

K fidejkomisu spadajoče muzejske zbirke, o katerih govori člen I., odstavek c), so pod imenom „Knezov Czartoryskih muzej“ celovit del družinskega fidejkomisa knezov Czartoryskih ter jih mora vsakočasni fidejkomisa posestnik kot take hraniti in vzdrževati.

Ker pa je tako vzdrževanje k muzeju spadajočih zbirek združeno s stroški, določujem in odredujem, da je iz fidejkomisne glavnice kot pričuvni zalog izločiti vsoto dveh sto tisoč goldinarjev avstrijske vrednote v vrednostnih papirjih, primernih za nalaganje varovanskih novcev, katerih tekoče obresti je vsakočasni posestnik fidejkomisa knezov Czartoryskih dolžan uporabiti za vzdrževanje in

pomnožbo zgoraj omenjenega muzeja; vendar mora od tega dohodka uporabiti vsako leto znesek tisoč goldinarjev avstrijske vrednote za štipendije mladenci rimsko-katoliške vere, da se izomikajo v znanostih ali svobodnih umetnostih v domači ali pa v tujih deželah.

Kakor pravica, določiti višino štipendij, tako pristoji tudi pravica, podeljevati jih, vsakočasnemu fidejkomisa posestniku brez vsakršnega vpliva bodi si fidejkomisnih skrbnikov ali pa kakega v deželi bivajočega avtonomnega ali vladnega oblastva.

Člen III.

Jaz podpisani Vladislav knez Czartoryski bom prvi fidejkomisa posestnik s pravicami in dolžnostimi, priznanimi posestnikom fidejkomisa.

Po moji smrti so v fidejkomisno posest po določilih, ustanovljenih v členu IV., poklicani nastopni rodovi, oziroma glavarji teh rodov ž njih potomstvom, in to:

1. Adam Ludovik knez Czartoryski, sin podpisanega Vladislava kneza Czartoryskega in Marjete, rojene kneginje d'Orléans;

2. Vitold Kazimer knez Czartoryski, sin podpisanega Vladislava kneza Czartoryskega in Marjete, rojene kneginje d'Orléans;

3. Adam knez Czartoryski, drugi sin Adama kneza Czartoryskega in Vande, rojene kneginje Radziwiłłove;

4. Žiga knez Czartoryski, sin Adama kneza Czartoryskega in Elizabete, rojene grofinje Działyńske;

5. Zdzisław knez Czartoryski, sin Adama kneza Czartoryskega in Elizabete, rojene grofinje Działyńske;

6. Marcel knez Czartoryski, sin Aleksandra kneza Czartoryskega in Marcelline, rojene kneginje Radziwiłłove;

7. Jurij knez Czartoryski, sin Konstantina kneza Czartoryskega in Marije, rojene Dzierżanowske.

Člen IV.

Za načelo fidejkomisa, ustanovljenega s to listino, velja dedno nasledstvo po kolenu prvo-rojenstva; zato določujem red, po katerem dojdejo v členu III. poklicani rodovi, oziroma njih glavarji v posest fidejkomisa, takó-le:

A. Najprej pridejo na prvem mestu poklicani in njih potomci samo moškega spola, izločivši žensko potomstvo, in to tako, da preide vrsta nasledstva na pozneje poklican rod še le, ko izumro vsi poprej imenovani rodovi.

V vsakem rodu ima starejše koleno prednost pred mlajšim, zato bo dojde mlajše koleno v posest fidejkomisa še le, ko izumro starejša kolena.

Kadar bi se rodila dvojčka ali trojčki, pripade fidejkomis tistemu, ki pride prvi na svet. Kadar se dvojji, kateri izmed dvojčkov ali trojčkov, rojenih ob istem času, je prišel na svet prvi in je torej poklican v nasledstvo fidejkomisa, odloči žreb.

Kadar bi moralo v posesti fidejkomisa nasledovati še neporojeno dete, bosta mati in kurator neporejenega deteta dolžna upravljati fidejkomisno imovino; toda v tem času zbrane dohodke je položiti v sodno shrambo. Še le po rojstvu fidejkomisnega posestnika preidejo ti dohodki v njegovo lastnino.

Kadar bi pak rojeni potomec bil ženskega spola in potemtakem izključen od posesti fidejkomisa, pripadejo zbrani dohodki prvemu bližnjemu posestniku fidejkomisa.

B. Kadar bi popolnoma zamrlo moško potomstvo vseh v členu III. poklicanih rodov, preide nasledstvo v fidejkomisu na ženske veje teh rodov po nastopnih načelih:

V posest fidejkomisa je pripuščeno samo moško potomstvo. Pravica do nasledstva v fidejkomisu je odvisna od stopinje sorodstva s poslednjim umrlim posestnikom fidejkomisa. Kadar ostanejo po umrlem posestniku fidejkomisa njegove hčere in sestre, tedaj ima prednost potomec sestre.

Pri enaki stopinji odločuje starost matere.

V tem primeru se prvi fidejkomisa posestnik, izhajajoč iz ženske veje, šteje za glavarja novemu rodu.

Vsak fidejkomisa posestnik iz ženskega kolena ima, ker bi sicer izgubil posest in rabo fidejkomisa, dolžnost, pri Njegovem Veličanstvu prositi za dovolilo, da smé svojemu rodovinskemu imenu pristaviti ime „Czartoryski“, in kadar dobi Najvišje dovolilo zato, mora ime Czartoryski pristavljati svojemu imenu, na p. X-Czartoryski.

Člen V.

Od nasledstva v fidejkomisu so izločeni:

- a) nezakonski, dasi pozneje pozakonjeni potomci;
- b) posinovljenci ali adoptovanci, ker daje samo sorodstvo po krvi pravico do nasledstva v fidejkomisu;
- c) tisti, ki ne pripadajo h kaki družini, šteti vsaj že v XVII. stoletju med plemenitaške rodovine, bivajoče v tedanji združeni kraljevini poljski;
- d) tisti, ki niso zmožni poljščine;
- e) osebe, katere ne spoznavajo rimsko-katoliške vere;
- f) osebe duhovnega stanu, vstevši ude vérskih redov ali kongregacij;
- g) osebe, katere se s pravnomočno sodno razsodbo spoznajo krive podlega hudodelstva ali kakega iz dobičkarstva izvirajočega pregreška.

Take osebe se morajo pri nasledstvu v fidejkomis izločiti tako, kakor da bi dne, ko pripade fidejkomis na nje, sploh ne živele več; na njih mesto so v nasledstvo poklicani njih potomci na podstavi določil, ustanovljenih v ti ustanovilni listini.

Člen VI.

Kadar bi pri kakem fidejkomisa posestniku nastopil kateri v členu V. pod f) in g) omenjenih izključilnih razlogov, tedaj izgubi on posest fidejkomisa in ta posest fidejkomisa preide na prvega nastopnega čakavca.

Kadar bi pak fidejkomisa posestnik bil pod sodno skrbstvo dejan zavoljo slaboumnosti, blaznosti ali zapravljivosti, tedaj izgubi s tem samo pravico do uprave fidejkomisne imovine, ne pa tudi posesti in rabe fidejkomisa.

Člen VII.

Pri sodnem zapisu fidejkomisnega inventarja bodi v podstavo v členu I. omenjeni spisec in glede muzeja se je omejiti na to, da se obstoječi znamenki zbirek primerjajo z resničnim staležem zbirek, potem da se pomnožki in nedostaki v enem izvodu zabeležijo in da se takó dopolnjeni izvod priloži kot celovit del glavnemu inventarju.

Na podstavi tega inventarja prevzame prvi v to poklicani posest fidejkomisa, pri čemer služi ta inventar v podstavo ter se mora ob vsaki meni v osebi posestnika fidejkomisa popreskusiti.

Števila po inventarju prevzetih predmetov ne sme noben fidejkomisa posestnik zmanjšati, ampak vsaki je dolžan, vsaj ravno toliko in v tistem stanu, kakor jih je sam prevzel, vzdržati ter zapustiti svojemu nasledniku.

Kadar bi se po krivdi kakega posestnika fidejkomisa poškodovala ali zmanjšala fidejkomisna imovina, tedaj ima nastopni fidejkomisa posestnik dolžnost, skrbeti za to, da se taka zmanjšava ali poškodba povrne iz prodedne imovine umrlega posestnika fidejkomisa.

Člen VIII.

Sin, kateri nasleduje za očetom v posesti fidejkomisa, ne sme, ker bi sicer izgubil pravico do nasledstva, oziroma do posesti fidejkomisa, uveljavljati svoje zakonite dedne pravice do alo-dijalne zapuščine svojega očeta.

Na podstavi odredila poslednje volje pak sme dedovati za njim.

Člen IX.

V zavarovanje preskrbe za vdove, katere ostanejo po posestnikih fidejkomisa, ukazujem tako le:

Od fidejkomisne glavnice se pred vsem v sodni shrambi izloči znesek 100.000 gl. a. v., reci sto tisoč goldinarjev avstrijske vrednote v takih obobrestnih vrednostnih papirjih, v katerih se smejo nalagati novci varovancev; obresti teh vrednostnih papirjev pristoje v užitek vdove posestnika fidejkomisa na dobo, dokler traja nje vdovski stan. Ako bi po posestnikih fidejkomisa bilo več vdov, morajo te prejemati ta užitek po enakih deležih; ako bi pa ne bilo nobene vdove, ima vsakočasni fidejkomisa posestnik pravico, prejemati te dohodke.

Člen X.

Mimo tega je vsaki fidejkomisa posestnik dolžan, zastran ustanovitve apanažnega zaklada za svoje otroke vsako leto, počenši od prevzetbe posesti fidejkomisa, vselej konci vsakega upravnega leta, to je dne 1. julija položiti v hranilni urad fidejkomisne

sodnije znesek, ki je enak pet (5%) odstotkom čislega letnega dohodka iz fidejkomisne imovine.

Zneski, ki jih je tako položiti, se morajo naložiti v javnih obrestnih, varnost dajočih vrednostnih papirjih in obresti po njih dospelosti zopet naložiti plodonosno ter pribijati v sodnem hranilnem uradu zbranemu apanažnemu zakladu do smrti posestnika fidejkomisa. Kadar bi fidejkomisa posestnik v treh mesecih po roku dospelosti, to je najpozneje oktobra meseca ne plačal omenjenega zneska, tedaj je fidejkomisni kurator in fidejkomisni svet (člen XII) dolžan, odrediti potrebno, da se ta znesek izterja.

Po smrti posestnika fidejkomisa je razdeliti ta apanažni zaklad v prosto last med zakonske potomce umrlega posestnika fidejkomisa po načelih o zakonitem dednem nasledstvu, toda izvzemši tistega sina, kateri je naslednik v posesti fidejkomisa, in pa njegovo potomstvo.

Kadar bi fidejkomisa posestnik ne zapustil nobenega zakonskega potomstva, ampak samo nasledstvo v fidejkomisu prevzemajočega sina ali kadar bi sploh umrl brez otrok, tedaj je zbrani apanažni zaklad spojiti (pribiti) apanažnemu zakladu, ki ga mora zbrati novi posestnik fidejkomisa, ter ga potem razdeliti, kakor je zgoraj omenjeno.

Kadar bi fidejkomisa posestnik izgubil njega posest iz vzrokov, povedanih v členu V., tedaj je z apanažnim zakladom ravnati prav tako, kakor da bi bil fidejkomisa posestnik umrl.

Po ustanovitvi fidejkomisa in pri vsaki meni v posestvi fidejkomisa je na podstavi fidejkomisnega inventarja proračuniti čisti dohodek in na njega podstavi ustanoviti letni petodstotni znesek, katerega mora dajati fidejkomisa posestnik.

Ta ustanovitev velja do prve bodoče mene v osebi posestnika fidejkomisa, vendar se sme med to dobo po predlogu posestnika fidejkomisa ali kake osebe, katera ima pravico do apanažnega zaklada, in to na stroške predlagatelja, opraviti novična ustanovitev tega dohodka, oziroma petodstotnega zneska, katerega je plačevati.

Člen XI.

Ustanavlja se fidejkomisni svet, kateri je poklican v varstvo tistih pravic, ki mu jih izrekoma

odkazujem s to listino, in kateri bo v tem oziru podvržen sodnji, poklicani, da pazi na ta-le fidej-komis.

Fidejkomisni svet bo sestavljen iz treh udov, od katerih bo imel vsaki po enega namestnika.

Prve ude in njih namestnike bom imenoval jaz sam in jih dal sodnji na znanje, predloživši izjavo imenovanih, da sprejmó volitev.

Pozneje mora vsaki ud sam imenovati svojega namestnika, kateri stopi na njegovo mesto precej, ko njega zmanjka.

Vendar sme, kadar bi kak ud ali njegov namestnik bila časno ovirana, zastopati vsakega uda kateri koli namestnik.

Fidejkomisnemu svétu predseduje po letih najstarejši ud, kateri ima pravico, sklicevati fidejkomisni svet in eventualno namestnike ter jih imenoma naznanjati sodnji.

Ako zmanjka kekega namestnika, mora ud, po katerem je bil ta namestnik imenovan, nemudoma imenovati novega namestnika.

Ako bi se pak primerilo, da zmanjka kekega uda, kateri ravno nima namestnika, volijo in imenujejo manjkajočega uda ostali udje. Imenovanje namestnika pak je vsakakor pridržano novo imenovanemu udu.

Posestnik fidejkomisa je dolžan vsaki krat, kadar zmanjka ali kekega uda fidejkomisnega sveta ali pa kekega namestnika, to nemudoma dati na znanje sodnji.

Nov ud fidejkomisnega sveta in pa nov namestnik se mora imenovati najpozneje v šestdesetih dneh, računè od dne, katerega ga je zmanjkalo, in v istem času mora tudi na novo vstopajoči ali novo imenovani ud fidejkomisnega sveta imenovati svojega namestnika.

Ako bi se ta rok zamudil in bi tudi sodni opomin in pa določba novega neprestopnega roka bila brez vspeha, bo sodnja najbliže znane in v deželi bivajoče čakavce fidejkomisa povabila na narok, da izvolé manjkajočega uda fidejkomisnega sveta, oziroma namestnika, in imenovala za uda, oziroma namestnika tisto osebo, na katero pade večina glasov došlih čakavcev.

Da bo kedó sposoben za službo uda fidejkomisnega sveta ali namestnika, zahtevam, da je

dokončal trideseto leto življenja, da prebiva v deželi, da je neomadeževanega življenja in da sam v redu upravlja svojo imovino.

Imenovani udje in njih namestniki se morajo naznaniti sodnji, predloživši njih izjavo, da sprejmejo naloženo jim službo.

To naznanilo odpade, kadar po volitvi čakavcev imenuje ude, oziroma namestnike sodnja, toda tudi od teh je zahtevati izjavo, da sprejmejo naloženo jim službo.

Fidejkomisni svet je dolžan, imenovati sodnji skupnega zastopnika, ki ima pravico, prejemati sodne spise.

Člen XII.

Fidejkomisni svet se sklicuje na leto vsaj enkrat, sicer pa tolikokrat v redovito sejo, kolikokrat to zahtevajo opravila. Sejo sklicuje najstarejši ud, kateremu je izročeno predsedstvo (člen XI.); kadar bi pak ta bil oviran ali kadar bi sklic zamudil, sklicujeta sejo oba ostala uda.

Za sklepanje je potrebna navzočnost treh udov ali namestnikov.

Namestnike pak je moči privzemati samó tedaj, kadar je o kakem udu znano, da je zadržan, ali kadar sklic ni imel vspeha.

Sklepa se z večino glasov.

Fidejkomisnemu svétu se morajo povrniti ž njegovim službovanjem združeni gotovi stroški, kateri naj bolé posestnika fidejkomisa.

Posebna dolžnost fidejkomisnega sveta je, paziti na to, da se gozdi ne rabijo črez méro, da se poslopja vzdržujejo v dobrem stanju in da se sploh snov fidejkomisa kako ne poškoduje; nadalje na to, da posestnik fidejkomisa natančno izpolnjuje svoje dolžnosti gledé muzeja knezov Czartoryskih, in pa napósled da redoma vplačuje razdolžilne obroke hipotekarnih dolgov in da točno opravlja letne pri-spevke, namenjene za apanažni zaklad.

Ako opazi kako nedostatnost, je fidejkomisni svet dolžan, naznaniti jo sodnji ter prositi, da se odpravi, oziroma da se odredijo potrebna zavarovalna sredstva.

Tudi je fidejkomisnega sveta dolžnost, dajati vsak čas sodnji svoje mnenje, katero bi ta zahtevala od njega.

Fidejkomisni svet ima pravico, biti navzočen pri zapisovanju fidejkomisnega inventarja in pri sodni cenitvi za namene zakonito dopuščene zadolžbe fidejkomisne imovine in za namene prispevanja, določenega v členu X., ter tam delati svoje opomnje.

Člen XIII.

Po vsakem petem letu od časa, ko prevzame posest fidejkomisa prvi fidejkomisa posestnik, je napraviti na stroške vsakočasnega fidejkomisnega posestnika nov inventar k fidejkomisu spadajoče premične in nepremične imovine in nedostatki in poškodbe, ki bi se našle, se morajo po fidejkomisa posestniku, kateri je kriv takih nedostatkov in poškodb, povrniti iz dohodkov fidejkomisa, in če bi ta fidejkomisa posestnik ne živel več, iz njegove prostodredne imovine.

Člen XIV.

Ta družinski fidejkomis knezov Czartoryskih se v vseh rečeh, ki se ga tikajo, stavi pod c. k. deželno sodnijo v Krakovu.

Člen XV.

Čakavec se nikoli ne sme imenovati za fidejkomisnega kuratorja.

Za prvega fidejkomisnega kuratorja bodi imenovan Njegova jasnost Jurij knez Czartoryski.

Člen XVI.

Glede zavarovanja fidejkomisne imovine, njene obremenbe, potege nekega dela fidejkomisne glavnice, razdolžbe, dopolnitve nastalih nedostatkov in vseh drugih v ti ustanovilni listini ne omenjenih razmer veljajo vsakočasna zakonita določila.

Člen XVII.

Jaz podpisani Vladislav knez Czartoryski dovoljujem, da se ta ustanovilna listina vpiše v zemljiške knjige in na podstavi tega pri imovini in dolgovih vseh v členu I. navedenih posestev, tamkaj navedenih v Sieniawi ležečih nepremičnin, zemljiškoknjižni vložek številka 284, 527 in 528, nadalje v Krakovu pod popisno št. 313 in 315 v mestnem delu I. ležečih nepremičnin, zemljiškoknjižni vložek številka 300 in 302, zabeleži v dotičnih zemljiškoknjižnih vložkih fidejkomisna vez, da so namreč te nepremičnine odmenjene družinskemu fidejkomisu knezov Czartoryskih ter zavezane določilom te ustanovilne listine.